

Lämpimästi tervetuloa TAYS-alueen VIPU- verkostoitumispäivään!

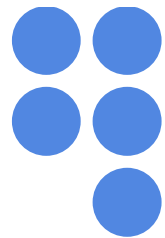
**14.9.2022 / Pirkanmaa
Tampere,
Scandic Koskipuisto**

VIP-alueeryhmä

TAYS

Sivistystoimen johto: Lari Marjamäki, Kasvatus- ja opetusjohtaja, Kauhajoki **PUHEENJOHTAJA**

Rehtori: Kaisa Isotalo, rehtori, Seinäjoki

Vaatu-edustus/Vaatu-työn alueellinen pj: Aki Halme, konsultoiva erityisopettaja, Tampere

Varhaiskasvatus: Kirsi-Marja Kurkinen, koordinoiva varhaiskasvatussyksikön johtaja, Lempäälä

LAPE- ja/tai OT-toimijat: Sini Stolt, hankepäällikkö, Tulevaisuuden sote-keskushanke, Kanta-Häme

Erikoissairaanhoido: Mervi Mikkonen, nuorisopsykiatrian kuntoutusohjaaja, Tays

Oppilashuolto: Tuire Sannisto, kouluterveydenhuollon ylilääkäri

Yliopistotutkimus: Elina Kontu, psykologian professori, Tampereen Yliopisto

Opettajankoulutus: Minna Mäkihonko, PhD, Head of Degree Studies, Class Teacher Education Team Leader Tampereen yliopisto

Lastensuojelu: Kristiina Ruuskanen, projektipäällikkö MONNI – Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä

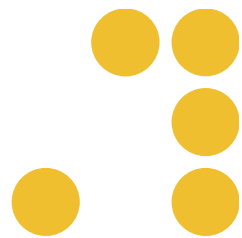
Aluehallintovirasto: Kati Koskiniemi, ylitarkastaja, Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue **VARAPUHEENJOHTAJA**

Valteri: Mari Luosa, ohjaava opettaja, (alueellinen VIP-yhdyshenkilö)

**Ketä paikalla
tänään?**

Ohjelma 14.9.2022

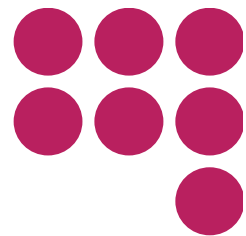

11.00	VIP-verkoston tarjoama lounas klo 11-12
12.00	Tervetuloa verkostoitumaan! <i>Lari Marjamäki</i> , VIP-alueyhmän puheenjohtaja ja Mari Luosa, VIP-alueyhdyshenkilö
12.15	Oikeus oppia -tuen työryhmän ajankohtaiset terveiset <i>Erja Vitikka</i> , opetusneuvos, OKM Mitä on vaativa konsultaatio? TAYS-alueen vaatu-toimijat VIP-hankkeiden tavoitteiden ja etenemissuunnitelmien esittely Kolmannen sektorin tuki Järjestöt ja liitot esittäytyvät
14.30	Verkostoitumista ja palvelupolkujen selkeyttämistä yhdessä kahvittelun lomassa
15.45	Nostot ja päätössanat <i>Lari Marjamäki</i> , VIP-alueyhmän puheenjohtaja ja Mari Luosa, VIP-alueyhdyshenkilö
16.00	Kiitos, turvallista kotimatkaa!

VIP-alueryhmä TAYS

Kehittämisen kärjet 2020-2022

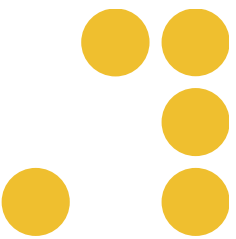
- Parhaillaan työn alla:
- Yleisen tuen vahvistaminen
- Aluehallintovirastojen yhteistyönä järjestettävät ammatillista taitoa ylläpitävien koulutusmoduulien suunnittelua
- Yhteistoimijaverkoston toimintamalli

VIP-johtoryhmälle esitys VIP-toiminnan jatkosta Esityksen kärki:

Vuoden 2022 jälkeenkin alueryhmätoimintaa tulee jossain muodossa jatkaa

Kokoukset toteutetaan lähikokouksina (hybridimahdollisuus)

- 16.9. 2022 Seinäjoki klo 9.00-13.00
- 7.10. Hämeenlinna klo 9.00-13.00
- 25.11.2022 Tampere klo 9.00-13.00

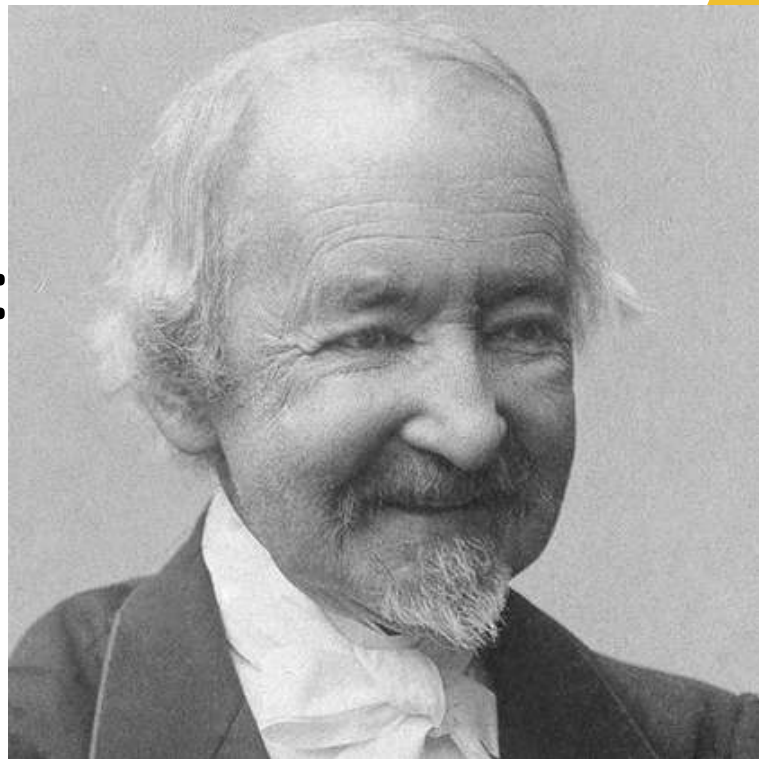
Mietin, mitä haluan Teille viestiä...

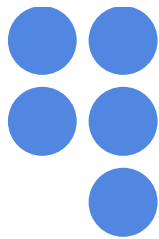
- Z. Topeliuksen ajatus sivistyksestä
 - Millä keinoin siihen kenties voisi pyrkiä?
 - PoL:n ”pihvit” säädöksen alussa...

Topeliuksen sivistysidea:

- *”Sivistys on tietoa ja oppimista, mutta ennen kaikkea ihmisyyttä, lämmintä suhtautumista ihmisiin ja kaikkeen ympärillämme olevaan, eli sydämen sivistystä”*

Tässä laissa tarkoitetun opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. (PoL 2§ 1 mom.)

Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. (PoL 3§ 2 – 3 mom.)

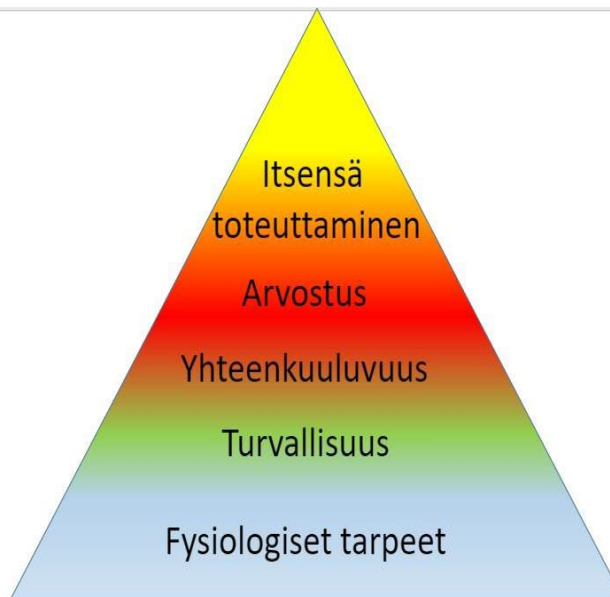
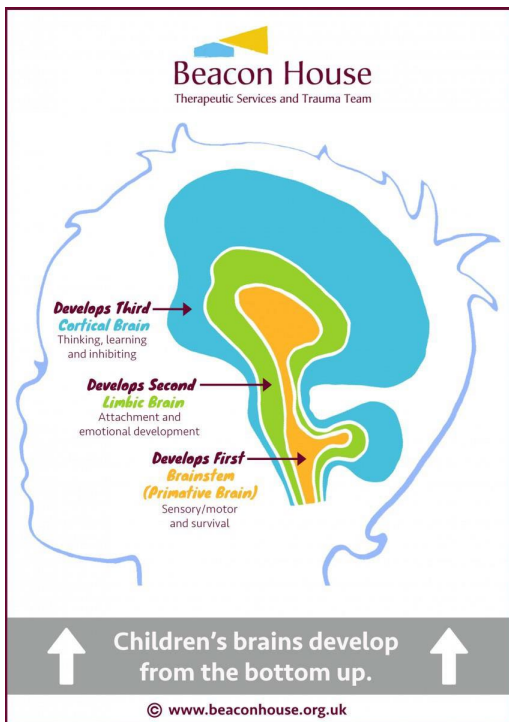
Oikeus saada tukea heti tuen tarpeen ilmetessä (PoL 31§)

Laadukkaan yleisen tuen merkitys monitoimijaisessa verkostossamme!

- Tehokkuudessamme tuotamme paljon paperia ja kirjauksia, mutta viekö se subjektin asiaa eteenpäin?
- Kuka vastaa mistäkin – Mestarin paikat?
 - Meidän kaikkien on tärkeää tietää ”miten paaluttaa omalle tontille”
- Salassapitoko haaste?
 - Yhteistyön mahdollistajat:
 - PoL 40§ Salassapito ja vaitiolovelvollisuus – koskettaa kaikkia toimijoita
 - PoL 41§ 4 mom. *”Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot varhaiskasvatuksen tai sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta varhaiskasvatuksen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.”*
- Erityislain ja yleislain suhde toisiinsa – vrt. JulkL ja PoL
- **Miksi laadukas yleinen tuki; joka kuuluu kaikille on niin tärkeää...?**

Topeliuksen sivistysidea, eli käsitykseni mukaan ”hyvä, tavallinen ja turvallinen elämä, jonka varrella oppii tärkeitä tietoja ja taitoja” ??? (Kuvat Eskelinen & Lepistö- koulutusmateriaalista)

- Minä pystyn ylittämään itseni
- Minulla on tavoitteita ja minä osaan toimia
- Minun ajatuksillani ja tunteillani on väliä
- Olen osa tätä porukkaa
- Minulla on turvallista olla täällä

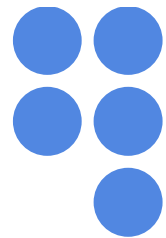
Maslow, 1943

Ihmisen kolme perustarvetta

- * osata (rajat, onnistumisen kriteerit)
- * autonomia (reviiri)
- * saada huomiota (rakkaus)

- **Edward Deci (oik.) & Richard Ryan (vas.)**

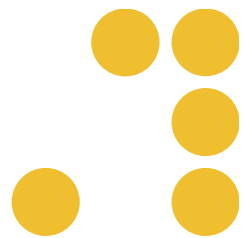

- Ammattikasvattajuuteen sisältyy monia vaatimuksia, jotka voivat myös uuvuttaa; vrt. ”kesäloma ei riitä palautumiseen”
 - Miten ihmeessä voisimme olla **armollisempia**?
 - **Unohdetaan akateemiset tavoitteet** siihen saakka, **kunnes ryhmä toimii...**
- Opetus ei ole enää koulun ainoa tehtävä → rooli on moninaistunut ja moninaistuu edelleen; halusimme tai emme
 - Koulun perustehtävän voisi määritellä uudelleen: **pedagogiseksi hyvinvoinniksi**
 - joka voidaan mieltää **(1) osaamisen hankkimiseksi** niin, että **(2) samalla voidaan hyvin** (onnistumisen kokemus)
- Perusasioiden varmistamiseksi jokaisen kohdalla, meidän tulee **panostaa erityisesti perustarpeisiin**, koska vain niiden täytyttyä voimme mahdollistaa oppimista → ”Vain turvallinen mieli voi oppia”

Ajatuksia siihen, kun toimitaan eri asioiden tiimoilla;

- **Keskeistä on, että ”Kaikki pelaa!”**
 - Joukkueen tulee olla sopivan kokoinen ja ilman vapaamatkustajia varustettu!
- **Ole rohkea tuodessasi ajatuksesi esiin** *vailla pelkoa siitä, miten muut siihen suhtautuvat, koska tärkeintä on hyväksyä kaikkien meidän näkemyksemme ja muokata myös omiamme*
- **Harkitse ja pysähdy asian äärelle;** *punnitse asiaasi sopivan monelta kantilta, vaikka yhteiskunta ”painostaakin” nopeisiin ratkaisuihin*
- **Ole oikeudenmukainen, koska epäoikeudenmukaisuuden havaitsevat kaikki;** *kultaisen säännön sisältö antaa ohjeen siihen, miten kenties olisi oikein ja kohtuullista*
- **Ole kohtuullinen;** *sillä kohtuullisuudella suojaat itseäsi ja lähimmäisiäsi*
- **Arvot ovat lopulta tekoja!**

Oikeus oppia -tuen työryhmän ajankohtaiset terveiset
Hälsningar från arbetsgruppen för Utbildning för alla
Erja Vitikka, opetusneuvos, OKM / undervisningsråd, UKM
(Tallenne / inspelning 30 min)

Oikeus oppia –kehittämishjelma: <https://okm.fi/laatuohjelmat>

#oikeusoppia

Mitä on vaativa konsultaatio?

TAYS-alueen vaatu-toimijat

Aki Halme, sairaalaopetus TAYS-alueen vaatu-toimijoiden operatiivisen ryhmän jäsen

Ulla Heikkilä, Elmeri-koulutu, TAYS-alueen vaatu-toimijoiden operatiivisen ryhmän jäsen

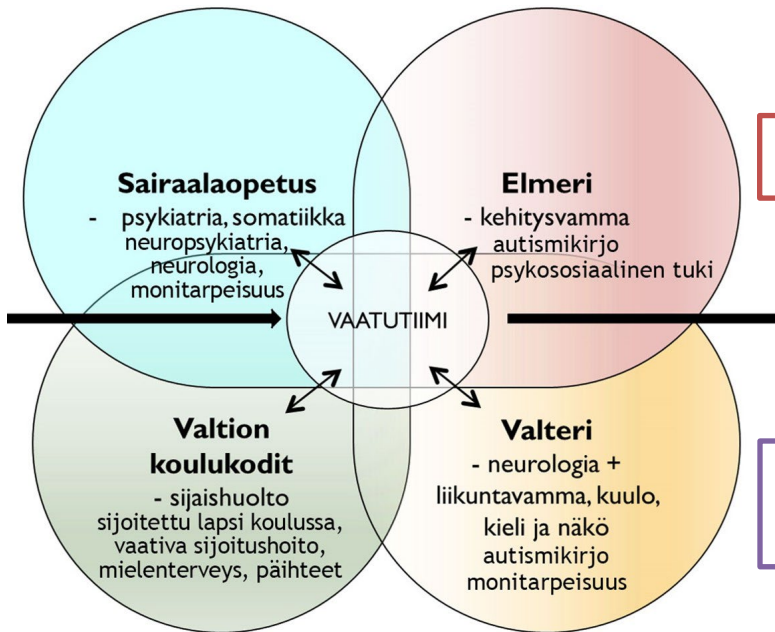

TAYS-alue VAATU-konsultaatioryhmä 2022

Maija Loukonen, erityisopettaja
Aki Halme, erityisluokanopettaja
Tuukka Raitis, koulun johtaja
Matti Varismäki, erityisluokanopettaja

Mari Toivari, erityisluokanopettaja

Ulla Heikkilä, erityisopettaja
Kirsi Laakso, erityisluokanopettaja

Mari Luosa, ohjaava opettaja
Katri Ranta, ohjaava opettaja

Vaativa konsultaatio (*pilotointi 2022*)

MILLOIN?	TARKOITUS
Lähipalvelut eivät aina riitä turvaamaan kasvua, kehitystä, oppimista ja koulupolkua. Mikäli tarve jatkuu vahvana lähipalveluista ja monipuolisesta tuesta huolimatta, on mahdollista hyödyntää vaativan konsultaation palvelua.	Konsultaation tarkoituksena on vahvistaa paikallista/alueellista pedagogista osaamista, tukea ja monialaista yhteistyötä sekä löytää yhdessä oppilaan lähikoulun kanssa ratkaisuja erityisen vaativiin tilanteisiin. Nämä voivat liittyä <i>esimerkiksi</i> psyykkisiin pulmiin, moni- ja vaikeavammaisuuteen, kehitysvammaisuuteen, autismikirjoon tai muihin neuropsykiatrisiin häiriöihin.

Vaativan konsultaation ensisijaisena tarkoituksena on löytää yhdessä lähitoimijoiden kanssa ratkaisuja lapsen ja nuoren omaan ympäristöön sekä vahvistaa paikallista pedagogista tukea ja monialaista verkosto-yhteistyötä.

Lisätietoja vaativasta konsultaatiosta ja yhteydenottolomakkeen löydät VIP-verkoston kotisivuilta

www.vip-verkosto.fi

Oman yhteistoiminta-alueen VAATU-konsultaatio mahdollista, mikäli mikään saatavilla ollut aikaisempi tuki ei ole korjannut tilannetta

Vaativa-konsultaatio

Yhteydenottolomake

VIPU-henkilö

Maakunnallisesti ja/tai paikallisesti tarjolla olevat tuen muodot

Paikalliset käytössä olevat tuen muodot, esim. konsultoiva erityisopettaja, sairaalakoulun tai Valterin konsultaatio, sosiaali- ja terveystalvet, erikoissairaanhoido jne.

VIPU-henkilö

Oppilaan lähikoulun tarjoama tuki

Oppilaan lähikoulun tarjoama oppimisen ja koulunkäynnin tuki, esim. tuen portaati; yleinen, tehostettu tai erityinen, erityisopetus, oppilas ja opiskelijahuolto jne.

Palvelu on käytettävissä koulupäivinä

YKSILÖKONSULTAATIO

- Yksilökonsultaation keskiössä yhden lapsen/nuoren oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen.

150 €
(+alv 24%)

PEDAGOGINEN YLEISKONSULTAATIO

- Pedagogisessa yleiskonsultaatiossa tarkastellaan esimerkiksi ryhmän toimintaa.

250 €
(+alv.24%)

1-2 etäohjausta ja
tarvittaessa konsultaatiokäynti

Tilaamiseen tarvitaan lupa opetuksen järjestäjältä, jota laskutetaan.

Opetuksen järjestäjän vastuulla on varmistaa, että sillä on tarvittaessa oikeus tarvittavien tietojen antamiseen konsultaation toteuttamista varten.

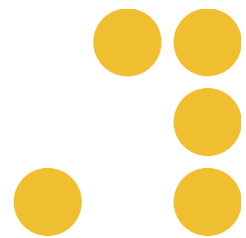

VIP-verkoston Vaatu-toimijat ja vaativan konsultaation palvelu

[Vaativa konsultaatio](#)

VIP-hankkeiden tavoitteiden ja etenemissuunnitelmien esittely

VIP-hankkeet / TAYS

LINK Pirkanmaan tuen
jatkumot ja toimivat
verkostot,
Tampereen kaupunki
ja koko Pirkanmaa

VIPU-voimaa,
Lapua
ja koko Etelä-Pohjanmaa

LINK
Pirkanmaan tuen jatkumot ja toimivat verkostot

Projektipäällikkö Maija Loukonen

Vipu verkostopäivä

1.9.2022 Tampere

Maija Loukonen, Projektipäällikkö LINK

Pirkanmaan tuen jatkumot ja toimivat verkostot –hanke, Tampereen kaupunki

TAMPERE

OSAKE

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

LINK

Pirkanmaan tuen jatkumot ja toimivat verkostot

1.8.2022-31.12.2023

Asiantuntijuuden muuttuva rooli osallistavan
koulutuksen tukemisessa (CROSP)
– kaikkien oppijoiden oikeus osallistavaan
koulutukseen.

<https://www.european-agency.org/activities/CROSP>
for special Needs and Inclusive education

Hanke-esittely

- Mukana 19 kuntaa + 2 yksityistä opetuksenjärjestäjä
- Koordinoijana Tampereen kaupunki, toteutetaan tiiviissä yhteistyössä muun seudullisen kehittämisen ja hankkeiden kanssa. Osake tukee koordinoitua.
- OKM-hankeavustus 120 000 €
- Projektipäälikkö: Maija Loukonen
maija.loukonen@tampere.fi

 p 0401984020

OPPIVA ORGANISAATIO:

Yhteiskunnan nopeat muutokset

- yksilöiden ja yhteisöjen kyky oppia nousee ratkaisevaksi.
- Oppiminen edellyttää yksilöltä oppimisvalmiutta ja -taitoja, motivaatiota sekä kasvun asennetta.
- Organisaation ja johdon tehtävänä on tukea oppimista
- Verkosto-osaaminen!
- Millaista oppimista ja osaamista tarvitsemme nyt entä tulevaisuudessa?

Rakentava inklusio- keskustelu ja kehittämisen tukipalvelu

TAVOITE 1: Tuen ja inklusion yhteiset suuntaviivat

•Hankkeen tavoitteena on nivoa yhteen hankkeissa tehtyä kehitystyötä maakuntatasoisesti, luoden maakunnallisella taholla yhteneviä tuen käytänteitä ja suuntaviivoja hyödyntäen ja tiivistäen olemassa olevia verkostoja

TAVOITE 2: Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta perusopetukseen

•Tuen jatkumon ja siirtymävaiheen käytäntöjen kehittäminen ja kolmiportaisen/-tasoisen tuen yhteensovittaminen
•Tampere mm. kehittää veon ja erityisopettajien yhteistyömallia siirtymävaiheessa

TAVOITE 3: Yleisen tuen vahvistaminen

•Hankkeen näkökulma painottuu voimakkaasti yleisen tuen portaalle/tasolle. Yleisen tuen vahvistaminen ennaltaehkäisee parhaiten erityisen tuen tarvetta.

Inklusiivisen opetuksen periaatteet ja kansainväliset kehityslinjat

<https://youtu.be/s4J8RvjJZCo>

Perusopetuslaki

<https://www.finlex.fi>

Verkostojen osaaminen oppilaan ja lähikoulun hyödyksi

LINK- hankkeen verkostoyhteistyötä

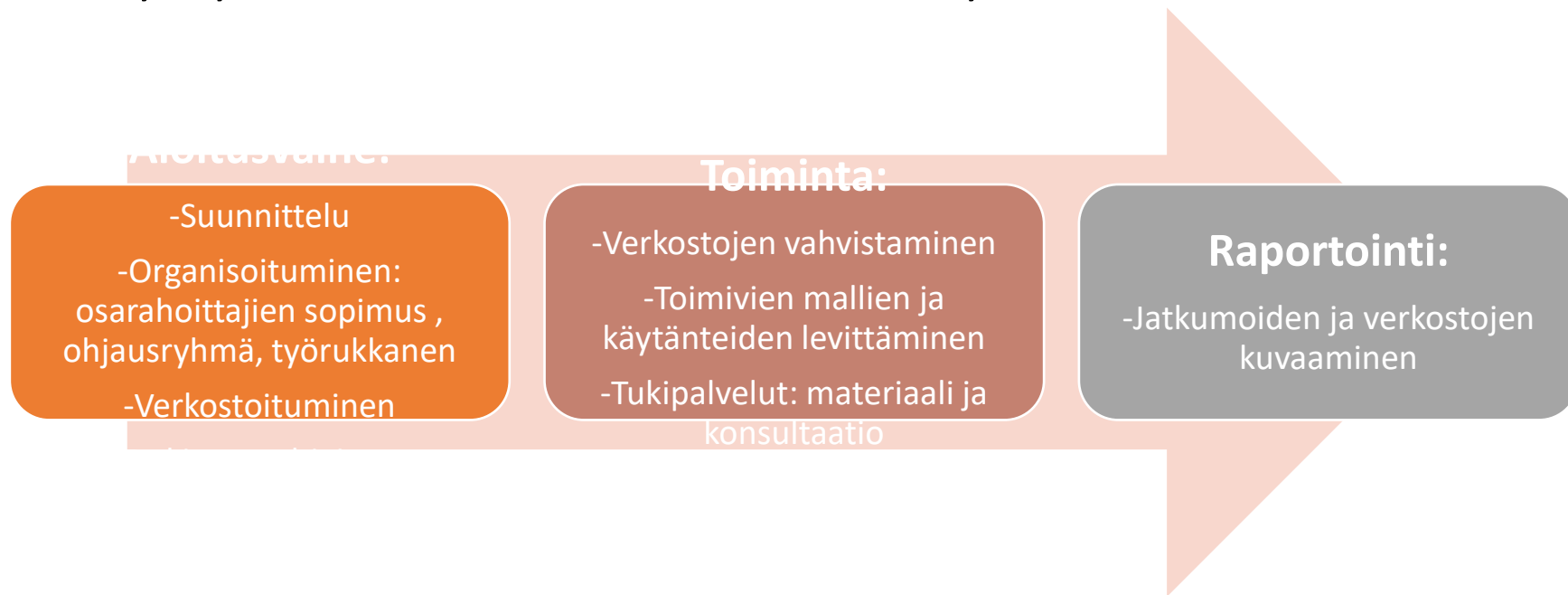
Hankkeessa mukana olevat kunnat:

19 kuntaa ja kaksi yksityistä opetuksenjärjestäjää

Akaa	Orivesi	Valkeakoski
Ikaalinen	Parkano	Vesilahti
Juupajoki	Pirkkala	Ylöjärvi
Kangasala	Punkalaidun	Tampereen normaalikoulu
Kihniö	Pälkäne	Tampereen kristillinen koulu
Lempäälä	Ruovesi	
Mänttä-Vilppula	Tampere	
Nokia	Urjala	

Jatkoon

- Vipu-henkilöiltä kerätään tietoa syksyn aikana verkostojen kehittamisestä ja verkostoyhteistyöstä. Tämän aineiston tuloksia hyödynnetään LINK-hankkeen kehittämistyössä.

Kolmannen sektorin tuki

Järjestöt ja liitot esittäytyvät

**Autismiliitto ry,
Pia-Maria Topi**

**Kehitysvammaisten Tukiliitto
Malike-toiminta,
Susanna Tero**

**Tampereen Seudun Autismiyhdistys
TSAU ry,
Tiina Jaakkola**

**Kuurojen Liitto ry
Pirkko Selin-Grönlund**

Autismiliitto tukenasi!

Pia-Maria Topi
Sosionomi (yamk)
Järjestösuunnittelija

Autismiliiton huolet koulu- ja opiskeluasioissa

- Autismikirjon lapsilla tukitoimet koulussa toteutuvat hyvin vaihtelevasti ja monin paikoin puutteellisesti etenkin yleisopetuksen luokilla ja opetusryhmissä.
- Opiskelu ja oppivelvollisuuden suorittaminen saattavat keskeytyä, kun tarvittavaa tukea ei saa esim. vammaispalveluista.
- Vammaisfoorumi ja Ihmisoikeuskeskus toteuttivat kouluarjen kokemuksia kartoittavan kyselyn perusopetuksessa olevien vammaisten ja toimintarajoitteisten lasten huoltajille vuodenvaihteessa 2020–2021 (n=595). 57 % vastaajista oli neurokirjon lasten vanhempia. Tuloksista on julkaistu artikkeli lapsiasiavaltuutetun teoksessa Vammaisuus ja lapsen oikeudet (2021). Raportti julkaistaan lokakuussa.
- Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja tarpeiden mukaiset mukautukset toteutuivat kaikkein heikoiten neurokirjon lapsilla. Moni vanhempi koki, ettei tukitoimia koulussa ollut toteutettu lapsen tarpeiden mukaisesti. Tuki ei ollut riittävää tai sitä ei saanut tilanteissa, joissa lapsi olisi sitä tarvinnut esim. välitunneille ja ruokailuihin. Opettajilta ja ohjaajilta koettiin puuttuvan osaamista tukea neurokirjon lasten oppimista.
- Vanhemmat kertoivat myös suurista opetusryhmistä, pienryhmäpaikkojen puutteesta sekä meluisista ja lapsilukuun nähden ahtaista koulutiloista. Melu, struktuurin puute sekä vaihtuvat ja suuret opetusryhmät kuormittavat monia autismikirjon oppilaita.
- Moni autismikirjon/neurokirjon lapsi ei saa tukea oikea-aikaisesti. Osa perheistä joutuu käymään vuosikausia kestäneitä taisteluita tukitoimien saamiseksi, jolloin lapsen tai nuoren hyvinvointi ehtii heikentyä monin tavoin. Ongelmien kärjistyessä saattaa syntyä kouluakäymättömyyttä tai haastavaa käyttäytymistä, joita koulu yrittää ratkoa mm. lastensuojeluilmoituksilla. Tukitoimet järjestyvät usein vasta sitten, kun tilanne on jo ehtinyt kärjistyä.

Autismiliiton ratkaisuehdotukset

1. Tuen toteuttamiseen pitää varmistaa riittävät ja pysyvät resurssit sekä riittävä erityisopettajien, koulunkäynninohjaajien ja avustajien määrä.
2. Vahvistetaan opettajien, ohjaajien ja avustajien ammatillista osaamista neurokirjon oppilaiden opettamisessa perus- ja täydennyskoulutuksella sekä konsultaatio- ja ohjauspalveluilla.
3. Varmistetaan, että oppilasryhmät eivät ole liian suuria ja pienryhmäpaikkoja on riittävästi tarjolla niitä tarvitseville.
4. Tukitoimia tulee kehittää toisella ja kolmannella asteella, muuten oppivelvollisuuden suorittaminen ja opinnot keskeytyvät osalla. Varsinkin kognitiivisesti taitavat autismikirjon opiskelijat jäävät usein ilman vammaispalveluista saatavaa tukea (esim. henkilökohtainen apu).
5. Tuen tarpeiden tarkka arviointi ja suunnittelu: Tuen tarpeiden tunnistamisessa keskeistä on kodin ja koulun välinen yhteistyö sekä moniammatillinen yhteistyö opetuksen, oppilashuollon ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kesken. Toimiviin sote-sektorin ja sivistystoimen yhteistyörakenteisiin tulisi kiinnittää huomiota hyvinvointialueilla. Arvioinnissa tulee huomioida laajasti oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät tarpeet, mukaan lukien tarpeet oppimisympäristön mukauttamiseen ja yksilöllisiin järjestelyihin.
6. Varmistetaan rauhalliset ja aistiesteettömät tilat, jotka tukevat autismikirjon lasten oppimista. Koulutilojen kehittämisen tulee perustua tutkimustietoon ja oppilaiden ja vanhempien kokemustietoon, ei lyhytnäköisiin säästötavoitteisiin.

Koulutus ja konsultaatio

- Kaikille avoimet Autismikirjo tutuksi koulutukset 2-3 kertaa vuodessa
- Kaikille avoin HAASTE-toimintamalli käyttöön! -koulutus 2 kertaa vuodessa
- Lisäksi ajankohtaisia webinaareja ja koulutuksia
- Tilauskoulutukset ja konsultaatiot yhteisönne tarpeisiin räätälöityinä, esimerkiksi:
 - Autismikirjo ja sen eri piirteet
 - Esteettömyys
 - HAASTE-toimintamalli
 - Autismikirjon ihmisen tukeminen
- Lisätietoja: koulutus@autismiliitto.fi tai Marko Lahti, marko.lahti@autismiliitto.fi, p. 044 493 4429

Neuvontapalvelu

- Puolueetonta, aatteetonta ja yksilöä kunnioittavaa
- Tarkoitettu autismikirjon ihmisille, heidän omaisilleen ja läheisilleen sekä heidän kanssaan työskentelevälle ammattihenkilöstölle, viranomaisille ja muille tahoille
 - Puhelin ma-to klo 12–15 (torstaisin englanniksi)
 - Sähköposti
 - Henkilökohtaiset tapaamiset (toimisto, Teams)
 - Tukinetin Neuvontapalvelu-chat
 - Sekasin Gaming Discord ja nuortenelämää.fi -palvelu
 - Kyselyt, lehtiartikkelien kirjoittaminen, webinaarit
- Neuvoa voidaan esim. koulutukseen, opetukseen tai sosiaaliturvaan liittyvissä asioissa

Autismiliiton Neuvontapalvelu

050 467 3130

neuvontapalvelu@autismiliitto.fi

ma-to
klo 12–15

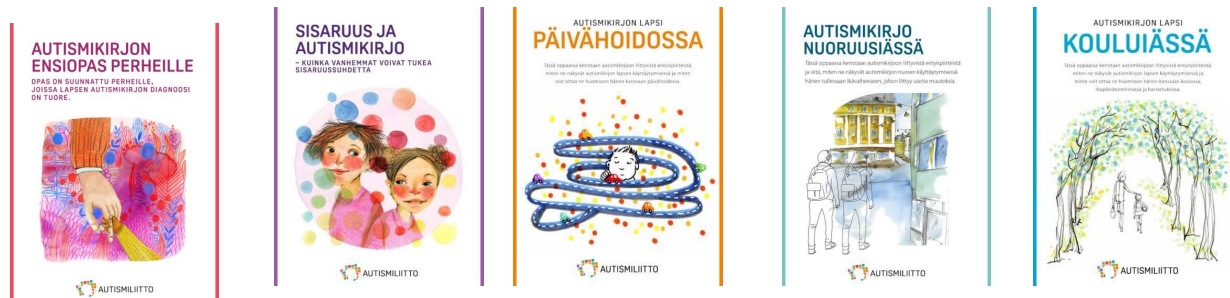
Autismiliiton jäsenyhdistykset

- Autismiliiton jäseniä ovat eri puolilla Suomea sekä valtakunnallisesti toimivat jäsenyhdistykset.
- Jäsenyhdistykset tarjoavat jäsenilleen mm. vertaistukea, kerhoja, tapahtumia ja koulutuksia.
- Jäsenyhdistysten tehtävänä on myös autismikirjon henkilöiden etujen valvominen.
- 24 jäsenyhdistystä eripuolilla Suomea <https://autismiliitto.fi/jasenyhdistykset/>.

Materiaalia

Aineistot ja esitteet

- Autismiliitto tuottaa ja välittää autismikirjoon liittyvää aineistoa. Kaikki Autismiliiton oppaat ja esitteet ovat vapaasti ladattavissa ja tulostettavissa. <https://autismiliitto.fi/materiaalia/aineistot/>

Autismi-lehti

- Suomen ainoa Autismia käsittelevä lehti. Julkaisemme lehden 4. vuodessa. Teema on vaihtuva. Julkaisemme verkossa osan Autismi-lehden artikkeleista. Kaikki lehden artikkelit pääset lukemaan tilaamalla lehden tai liittymällä Autismiliiton jäsenyhdistyksen jäseneksi, jolloin saat lehden jäsenetuna kotiin kannettuna. <https://autismiliitto.fi/materiaalia/autismi-lehti/>

Kirjasto

- Autismiliiton autismialan kirjallisuutta kokoava kirjasto toimii Helsingin keskustoimistossa Pasilanraito 9 B, 00240 Helsinki. Autismiliiton kirjastossa on lainattavissa noin 600 kirjaa. <https://autismiliitto.fi/materiaalia/kirjasto/>

Esteettömyys

- Esteettömyysohjelmalla Autismiliitto pyrkii lisäämään tietoa ja vaikuttamaan asenteisiin: esteettömyys on yhteinen asia ja sen saavuttaminen edellyttää yhteistyötä ja kaikkien osapuolten tasavertaisuutta. <https://autismiliitto.fi/materiaalia/esteettomyys/>

Vertais- ja kokemustoiminnan verkosto Autismiliitossa

Vertaisosaajat:

- Autismiliitolla on vapaaehtoisia, joilta saat tukea silloin, kun autismikirjon diagnoosi on vielä tuore. Heillä kaikilla on omakohtainen kokemus autismikirjosta, he ovat autismikirjon lasten vanhempia, autismikirjon aikuisia ja lähiomaisia. <https://autismiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/vertaistuki/vertaisosaaja/>

Kokemusasiantuntijat:

- Autismiliiton kouluttamilla kokemusasiantuntijoilla on kaikilla joko itsellä tai läheisellä autismikirjon diagnoosi. Kokemusasiantuntijat välittävät kokemukseensa perustuvaa tietoa erilaisissa yhteyksissä, kuten esimerkiksi sosiaali-, terveys- ja kasvatusalalle suunnatuissa koulutuksissa tai antamalla haastatteluita medioihin. <https://autismiliitto.fi/toiminta/kokemusasiantuntija/etsitko-kokemusasiantuntijaa/>

Jäsenyhdistyksien vertaisryhmäohjaajat

- Verkkokoulutukset x2/vuosi, tukea ryhmätoimintaan ja sen kehittämiseen

Vertaisillat verkossa:

- autismikirjon lasten vanhemmille (nuoret ja lapset)
- autismikirjon aikuisten kumppaneille ja puolisoille
- autismikirjon lasten vanhemmille, joiden lapsi on sijoitettu tai huostaanotettu (Kasper yhteistyö)

Kiitos.

**Toimintavälineillä kohti
yhtenäistä osallistumista
päiväkodissa ja koulussa**

Malike

Matkalle, liikkeelle, keskelle elämää

Malikkeen tehtävänä on edistää vaikeasti vammaisten ihmisten mahdollisuuksia osallistua ja saada kokemuksia uusista asioista toimintavälineitä hyödyntäen.

- Lisää osallistumisen mahdollisuuksia vaikeasti vammaisille lapsille ja aikuisille, jotka tarvitsevat toimintavälineen ja toisen ihmisen apua voidakseen osallistua ja liikkua.
- Edistää yhdenvertaisuutta vaikuttamalla vaikeasti vammaisten lasten ja aikuisten osallistumisen sekä toimijuuden toteutumiseen.
- Järjestää koulutusta, kursseja ja tapahtumia.
- Tuottaa tietoa, jakaa kokemuksia ja vaikuttaa osallisuutta edistäviin asioihin, esimerkiksi toimintavälineiden saatavuuteen.
- Tilaa Malikkeen sähköinen uutiskirje (ilmestyy noin kerran kuussa) uutiskirje.tukiliitto.fi -> Malikkeen verkostoposti

Jokaisella lapsella on oikeus yhdenvertaiseen osallistumiseen

Lapsen yhdenvertainen osallistuminen perustuu kansainvälisiin sopimuksiin sekä eri toimialoja ohjaaviin lakeihin ja suunnitelmiin, niiden toteutuminen edellyttää toimia meiltä kaikilta.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59-60/1991)

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016)

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

Perusopetuslaki (628/1998)

Perusopetusasetus (852/1998)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Kokemuksia ulkopuolelle jäämisestä

- Vahvasta oikeus- ja lakiperustasta huolimatta lapsilla on edelleen kokemuksia ulkopuolelle jäämisestä.
- Koetaanko mukautukset ylimääräisinä tai valinnaisina? -siitäkin huolimatta, että kohtuullisten mukautusten epääminen on lain mukaan syrjintää.

Vammainen oppilas ei päässyt mukaan koulun retkelle. Koulun mukaan retkeä ei ollut mahdollista järjestää esteettömäs... Näytä lisää

helsinginuutiset.fi

**Vammainen oppilas jäi opintoretken ulkopuolelle –
Syrjintä maksoi kunnalle 1 500 euroa**

Lapselle tulee antaa tietoa välineistä ja mahdollisuuksia kokeiluihin.

LIIKKEELLE PIENESTÄ PITÄEN

Toimintavälineet varhaiskasvatuksessa vaikeasti vammaisen lapsen kasvun ja osallistumisen tukena

Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. YK:n Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa turvaamaan jokaiselle lapselle oikeuden täysipainoiseen lapsuuteen sekä kasvuun ja kehitykseen. Sopimuksessa korostetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta osallistumiseen.

Tukea välineiden kokeiluun päiväkodissa

Toimintavälineet varhaiskasvatuksessa vaikeasti vammaisen lapsen kasvun ja osallistumisen tukena

- Tarjoamme maksutta
- erilaisten toimintavälineiden kokeilua varhaiskasvatuksen yksiköissä, joissa on vaikeasti vammaisen lapsi/lapsia (monitoimirattaat, maastopyörätuoli, pienoispöörätuoli, pystyasennon tuki, kelkkoja lumella liikkumiseen)
- tietoa, tukea ja ohjausta toimintavälineiden käyttöön ja hankintaan

Tukea välineiden kokeiluun koulussa

- Liikuttava koulupäivä esitteeseen on koottu tiiviisti oppilaan yhdenvertainen oikeus osallistumiseen koulussa
- Kaikki liikkuu - kärry kiertää! -peräkärry tarjoaa mahdollisuuden toimintavälineiden kokeiluun omalla alueella.
- Tavoitteena on, että kärry kiertää alueella ollessaan esim. useammalla koululla www.malike.fi

Liikuttava koulupäivä

Kaikilla lapsilla on oikeus osallistua toiminnalliseen oppimiseen, välituntileikkeihin koululiikuntaan ja muuhun koulun toimintaan

allistuminen tukee lapsen oppimista ja viihtymistä koulussa. Onnistumisen kokemukset rantavat itsetuntoa. Yhteisen tekemisen kautta jokainen löytää paikkansa, ja voi löytäjä kavereita.

minnaalliset työtavat ja liikkuminen edistävät eri oppiaineiden sisältöjen oppimista. tiiviset välitunnit ovat tärkeä osa koulupäivää. Välitunneilla ystävystytään ja ryhmäydyt ten omilla ehdoilla. Kouluilla on velvollisuus huolehtia, että kaikki voivat osallistua myös untatunneille. Siihen tarvitaan luovuutta ja soveltamista, joskus myös apuvälineitä, jstajan tukea tai kuljetuksen järjestämistä.

öset omaksuvat toisiltaan ja aikuisilta toimintatapoja sekä asenteita, joilla he tulevaisuu isina toimivat.

Tietoa, koulutusta ja välineiden kokeilua

- Malike tarjoaa neuvontaa sekä koulutusta apu- ja toimintavälineiden käyttöön ja hankintaan.
- Soveltavan liikunnan apu- ja toimintavälineitä vuokraavia tahoja www.valineet.fi
- **Ulos talosta, pois pihasta –toimintavälinekoulutus** tarjoaa tietoa ja ratkaisuja vaikeasti vammaisten lasten ja aikuisten osallistumiseen ja osallisuuden mahdollistamiseen toimintavälineitä hyödyntäen.
- Malikkeen ja alueellisen yhteistyökumppanin organisoima verkkovälitteinen **Yhdenvertaisuutta toimintavälineillä -aamukahvit** kokoaa kuntalaiset, poliittiset vaikuttajat ja kunnan päättäjät sekä toimintavälineiden käyttäjät ja perheet yhteisen suunnittelun äärelle pohtimaan toimintavälineiden tarvetta alueella.

Hyviä käytäntöjä

- Kunnan liikuntatoimet, kuten Turku ja Oulu ovat hankkineet välineitä yhteiskäyttöön.

<https://www.ouka.fi/oulu/liikunta-ja-ulkoilu/valinelainaus>

<https://www.turku.fi/kulttuuri-ja-liikunta/liikunta/harrastamaan/soveltavat-liikuntapalvelut/vuokrattavat-soveltavan>

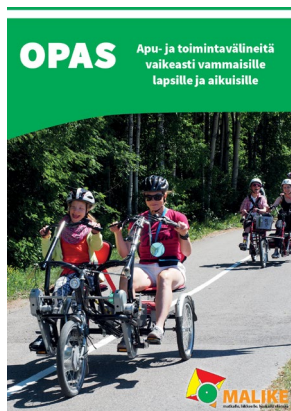
- Tampereen kaupungin opetustoimi on hankkinut välineitä yhteiskäyttöön.

<https://opi.tampere.fi/lupaliikkualupaharrastaa/perusopetus/soveltavaliikunta/liikkumisenapuvalineet/>

- Vantaan kaupungin opetustoimi on hankkinut välineitä erityisopetuksen luokille Itä- ja Länsi-Vantaalle.

Oppaita apu- ja toimintavälineistä

- Löydät ladattavan oppaan Malikkeen kotisivuilta www.malike.fi osiosta Tietoa

Lapsella on oikeus leikkiä

Malikkeen video Lapsella on oikeus leikkiä on upotettu esitykseen Kehitysvammaisten Tukiliiton YouTube-kanavalta Malikkeen soittolistalta <https://www.youtube.com/watch?v=L7TiTHJve7g>

TAMPEREEN SEUDUN
AUTISMIYHDISTYS
TSAU

TSAU RY 20 VUOTTA

Tiina Jaakkola

Tiina.jaakkola@autismiyhdistys.fi

Tampereen seudun autismiyhdistys TSAU ry on autismikirjon henkilöiden, perheiden ja muiden asiasta kiinnostuneiden neuvontaan ja auttamiseen tarkoitettu Autismiliiton jäsenyhdistys. Yhdistys on perustettu vuonna 2000. Jäsenperheitä on tällä hetkellä 372.

Toimii vapaaehtoisvoimin, toimintaa rahoitetaan jäsenmaksuilla, erilaisilla hankerahoituksilla ja avustuksilla.

Järjestämme mm. vertaistukitapaamisia, luentoja, koulutuksia, koko perheen retkiä ja harrastustoimintaa.

VERTAISTOIMINTA:

Vanhempien vertaistukiryhmiä kokoontuu Tampereella ja Nokiella. Aikuisille kirjolla oleville on ryhmiä Tampereella ja Lempäälässä.

Ryhmiiin osallistuminen ei edellytä diagnoosia tai jäsenyyttä. Esimerkiksi lapsen tutkimusvaiheessa moni hakeutuu vertaistuen piiriin.

VERTAISTOIMINTA

- Neurokirjon lasten vanhemmat taaperosta alakouluikäisiin
 - Yläkouluikäisten ja nuorten aikuisten vanhemmat
 - Neurokirjolla olevien vanhemmat
 - Aikuiset kirjolla olevat
 - Aikuiset autismit kirjolla
-
- Vapaamuotoista keskustelua kahvittelun lomassa. Jokainen saa oman puheenvuoron.
 - Voi myös valita kuuntelemisen tai vaikka nukkua.

HARRASTERYHMÄT:

- Koko perheen retkiä
- Omia ryhmävarauksia esim. uinti, HopLop, Megazone, pelihalli, eläintilat, luontokohteet

PROJEKTIT JA VAIKUTTAMISTOIMINTA:

- TAMK Nepsy Tools ESR-rahoitteinen pelisovellusten kehittämishanke
- Suomen kulttuurirahasto: Tarjanne-laivan reitti Virroilta Tampereelle: lyhytelokuvaprojekti yhteistyössä Pirkanmaan elokuvakeskuksen kanssa
- Jäseniä aktiivisesti mukana kuntien luottamustoimissa
- Vaikuttamistoimintaa valtakunnallisesti, lausuntoja lakiesityksiin ja -valmisteluihin

MUUTA

Yhteistyötä ja verkostoitumista Tampereen seudulla:

Autismisäätiö

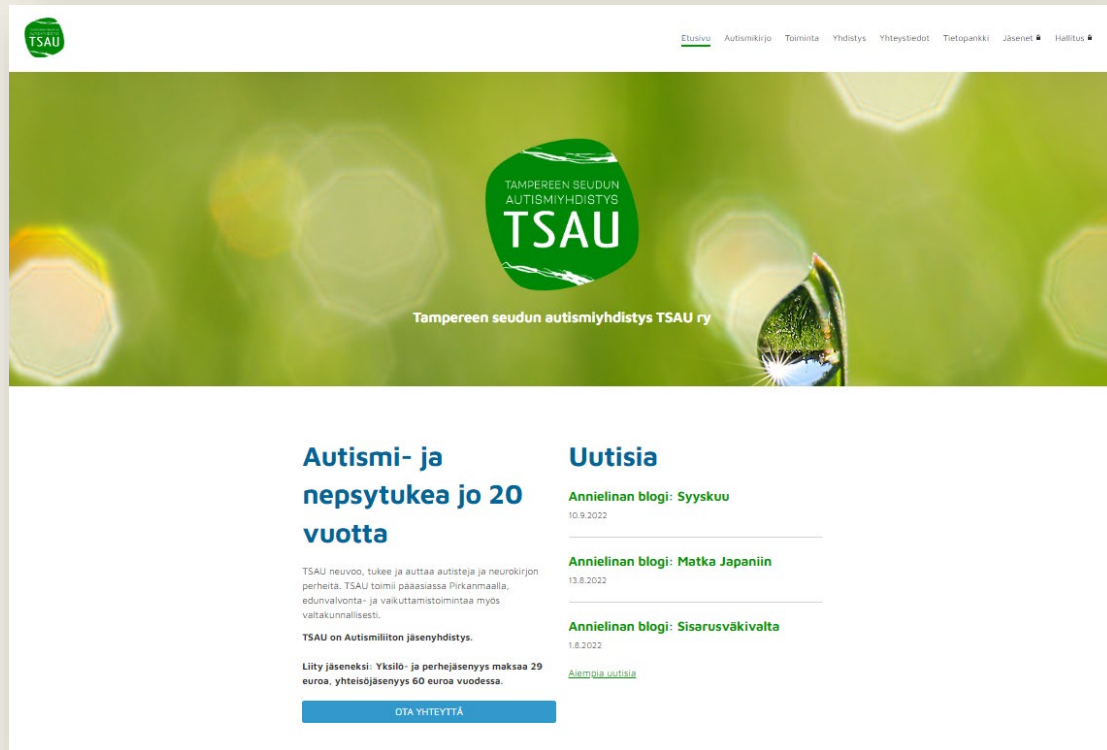
Tampereen kaupungin nepsyverkosto

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö sr

Omavoima

Potilasjärjestöjen verkosto

Tampereen Lastenklinikan Tuki ry: Kivaa tekemistä
sairaala-arjen vastapainoksi -toiminta

www.tsau.net

yhdistyksen sivujen
kautta löytyy

- Hyödyllisiä linkkejä
- Kaikki tarvittavat yhteystiedot
- Tuleva toiminta

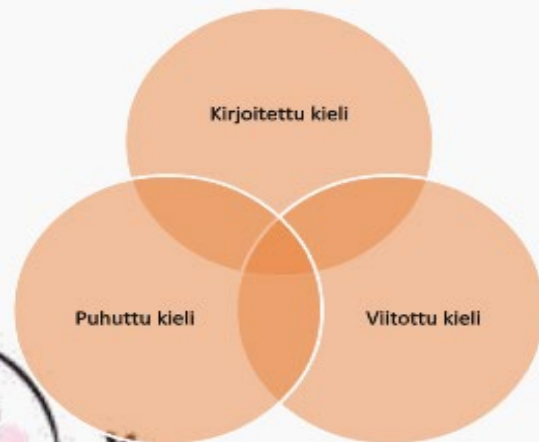
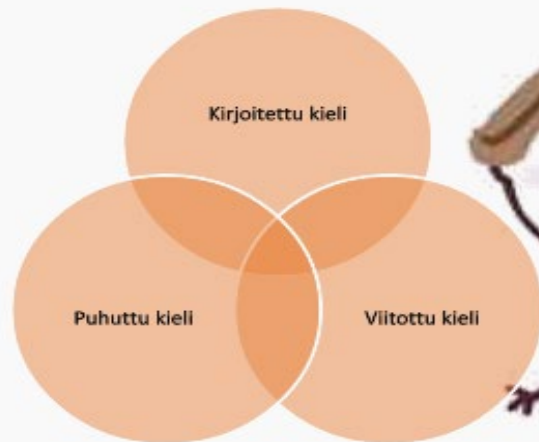
Tukea kuulovammaiselle tai viittomakieliselle lapselle

VIPU-tilaisuudet syksy 2022

Kuulovamma- ja viittomakielialan
järjestöjen puheenvuoro

Miten kohtaan **kuulovammaisen** lapsen?

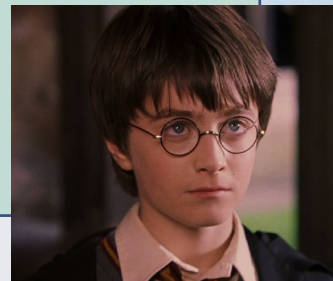
Entä **viittomakielisen** lapsen?

Vuorovaikutus eli
kielten ja kommunikointikeinojen
muodot ovat TILANNESIDONNAISIA

Viittomakieli perheessä

MONINAISET PERHEET	Kuurot, viittovat vanhemmat	Kuulevat vanhemmat
Kuurot lapset	5 %	95 %
Kuulevat lapset	95 %	?

Puhuttu
kieli

Tukiviittomat

Viitottu puhe

Nonmanuaalisuus

Viitottu
kieli

KUVAT

Kirjoitettu
kieli

Kuulonvarainen syöte

Näönvarainen syöte

KIELITIE TOINEN MONIALAINEN YHTEISTYÖ

Tietoisuus kielen merkityksestä ja kielten monimuotoisuudesta & Tietoisuus kuulovamman vaikutuksista

- Opetuksessa käytetyt kielet ja kommunikointikeinot valitaan lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan
- **Lapsen kieli ei ole valmis**
 - Miten varmistetaan kielenkehitykselle välttämätön syöte kuulonvaraisesti ja näönvaraisesti?
 - Miten varmistetaan, että lapsi saa oppia vertaistensa kanssa ja vertaisiltaan?
- Viittomakielen opetusta myös etäyhteyksin (Valteri!)
- **Kuuloikä** = milloin kuulon apuväline alkaa tuottaa tuloksia
 - Apuväline ei anna normaalia kuuloa
- Kuunteluympäristön merkitys = käytä luokkaan tuotuja laitteita
- Seuraa systemaattisesti sitä, miten eri tilanteet vaikuttavat lapsen kuulemiseen
 - Lapsi ei voi tietää, mitä hän Ei kuule
- Kuuntelu vaatii valtavasti keskittymistä, hengähtäkää välillä

VÄESTÖTASOLLA KOHDERYHMÄ ON

- Harvinainen
- Harvalukuinen
- Heterogeeninen
- Yleistieto on tärkeää
- Osaamista tuotava päiväkoteihin ja kouluihin ulkopuolelta

Räätälöidyt ratkaisut
asiantuntijoiden avulla

Esimerkkejä ratkaisuksista (1)

- Pidentetty oppivelvollisuus > pienemmät opetusryhmät
- Vuorovaikutuksen mahdollistaminen keskiöön

1. KUUNTELUYMPÄRISTÖ

- Akustiikka (kunta vastaa)
- Apuvälineet (sairaalan kuulokeskus vastaa)
- Taustaäännet minimiin, kiitos

2. VISUAALINEN YMPÄRISTÖ

- Valaistuksen merkitys
- Istumajärjestykset: Kuuron tai eriasteisesti kuulovammaisen oppilaan on nähtävä jokainen puhuja
- Opettajan sekä tulkin tai avustajan sijoittuminen

Esimerkkejä ratkaisuista (2)

- Oppiminen tapahtuu kielen varassa > Kielenkehitystä tuetaan antamalla virikkeitä ja syötettä yksilöllisen tarpeen mukaan
 - Näin toimitaan myös kaksikielisen oppilaan kohdalla
 - Kieleen on kytköksissä kieliyhteisön kulttuuri ja niiden päälle rakentuu lapsen monikerroksinen identiteetti – sen kunnioittaminen lienee sanomattakin selvää
 - Pyydä paikalliset osaajat apuun!
- Tulkkauk (tulkitsemispalvelu) ei korvaa omakielistä opetusta
 - Kielellinen saavutettavuus, yhdenvertaisuuslain tarkoittama kohtuullinen mukautus
 - Tulkin tuotos **ei koskaan** voi sisältää **kaikkea** sitä, mitä puhutaan
 - Rytmittä puhetta: tulkkauk tapahtuu aina pienellä viiveellä

JULKISET PALVELUT / SOTE, KELA

- **Kotikunnan >> Hyvinvointialueen vammaispalvelut**
 - Viittomakielen kotiopetus perheelle
- **Sairaalan kuulokeskuksen kuntoutusohjaus**
 - Kuunteluolosuhteet
 - Kuulon apuvälineet lapselle, ryhmän käyttöön
 - Tulossa: yhteys viittomakielen asiantuntijoihin
- **Kelan tulkkauspalvelu**
 - Lapsen oikeus tulkkaukseen vapaa-ajalla
 - Viittovan työntekijän oikeus työelämätlukkaukseen
 - **Tilapäiset** tulkkaustarpeet varhaiskasvatuksessa tai perusopetuksessa voivat sisältyä Kelan palveluun

JÄRJESTÖJEN PALVELUT

- **VALTAKUNNALLINEN MAKSUTON NEUVONTA**
 - **Perheille**
 - **Julkiselle sektorille**
 - **Myös etäyhteyksin esim. verkstopalaverihin**
- **LAPSILLE JA PERHEILLE: TAPAHTUMAT, LEIRIT, KURSSIT, VERTAISTUKI**
- **TIEDOTTAMINEN** ks. www.kuuloavain.fi

Kuuloliitto ry www.kuuloliitto.fi

- Harvinaiset oireyhtymät

Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry www.klvi.fi

- Tietoportaali Kuuloavain www.kuuloavain.fi

Kuurojen Liitto ry www.kuurojenliitto.fi

- Viittomakielen sanakirjat <http://suvi.viittomat.net/>
- Viittomakielinen kirjasto www.viittomakielinenkirjasto.fi

Kuurojen Palvelusäätiö sr

- Junioriohjelma: viittomakielen opetus perheille <https://kpsaatio.fi/apua-arkeen-viittomakielella/juniori-ohjelma/>

LapCI ry www.lapci.fi; www.kuuloavain.fi

- Vertaistukea ja toimintaa sisäkorvaistutelasten perheille

Suomen Kuurosokeat ry www.kuurosokeat.fi

- Vaativa moniammatillinen kuntoutus, kommunikaatio-ohjaus jne.

**Ota
rohkeasti
yhteyttä
meihin!**

POHDINTAA

VALTERIN toimintaa tuetaan eri tahoilta:

1. Pedersören kunta: Snäckan (esikoulu), Ytteresse skola (perusopetus)
2. Järjestöt
3. Jyväskylän yliopiston ja Niilo Mäki instituutin VIKKE-hanke
www.vikke.nmi.fi
4. Opetushallituksen esitteet

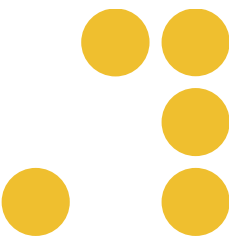
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/viittomakieliset-lapset-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/viittomakieliset-oppilaat-perusopetuksessa>

Kuntarajat ylittävä yhteistyö: kohderyhmän lasten oppimisen mahdollisuudet?

Alueiden yhteistyö (tulossa): monialaisuus uusissa rakenteissa?

Valtakunnallinen yhteistyö: ehdotus: **opetusjaksot ikäluokittain** Onervassa?

Kahvitarjoilu

Verkostoitumista ja palvelupolkujen
selkiyttämistä ryhmissä

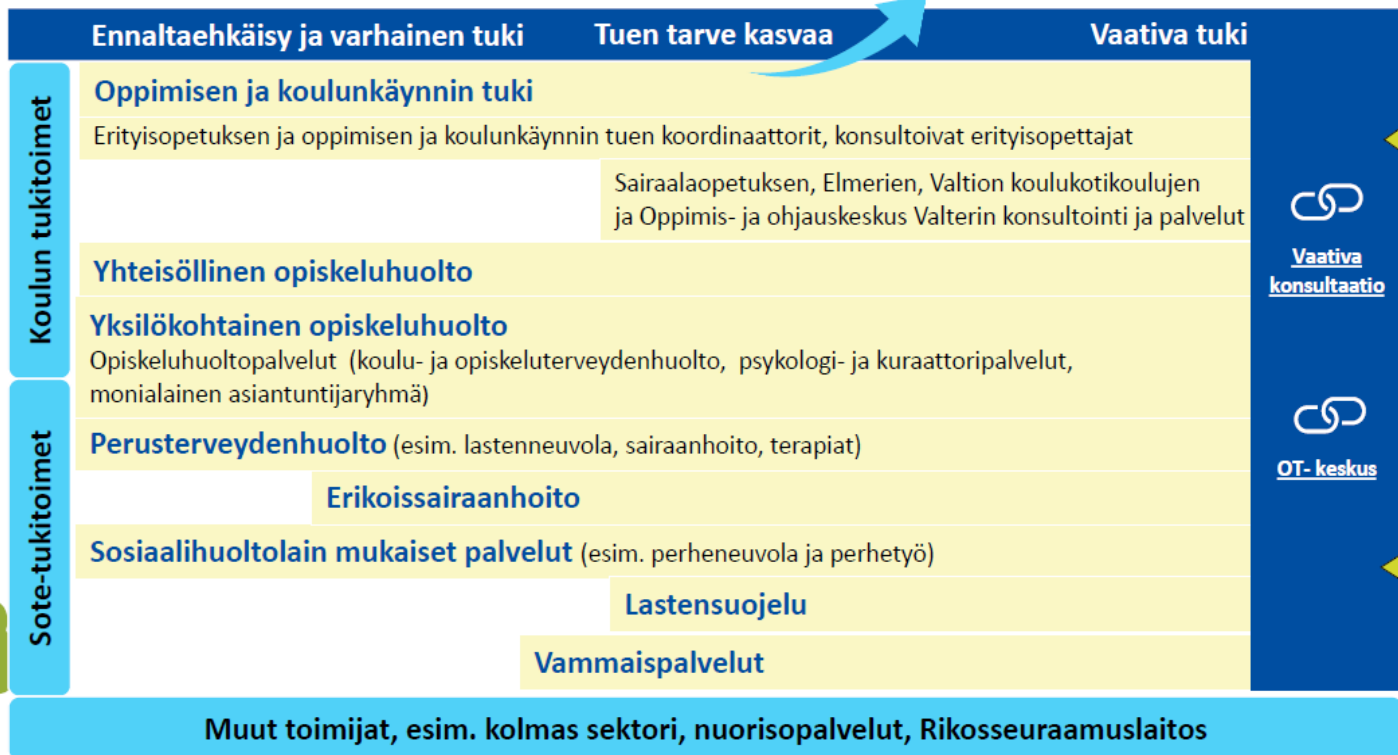

Kunta

Hyvin-
vointialue

Erva-/
YTA-alue

Lasten ja nuorten monialaiset palvelut

Vaativa erityisosaaminen esi- ja perusopetuksessa

Vaativin sosiaali- ja terveydenhuollon erityisosaaminen

Ohjeet pienryhmätyöskentelyyn:

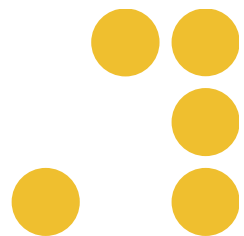
- Jakaannutaan ryhmiin, jossa on eri kuntien edustajia
- Esittele aluksi itsesi ryhmälle lyhyesti kuvan avulla (alueesi, työnkuvasi, mihin sijoitut kuvan palveluissa?)

1. Tutustukaa vaativan tuen oppilaaseen (caset jaetaan ryhmille)
2. Jakakaa ryhmässä oman kunnan/alueen toimintamalleja ja käytänteitä
(Esim. Miten kunnassanne toimitaan tämän tyyppisen oppilaan osalta? Missä opetus järjestetään? Keneen ollaan yhteydessä? Monialainen yhteistyö? jne.)
3. Millainen olisi ideaali tilanne? Jos olisit oppilaan vanhempi / huoltaja, miten toivoisit, että koulupolku etenisi / järjestyisi?
4. Miten monialaisia verkostoja voisi jatkossa vielä vahvemmin hyödyntää?
Valmistautukaa lopuksi esittämään tiivis nosto ryhmän keskusteluista liittyen verkostojen toimintaan ja yhteistyöhön jatkossa.

Työskentelyn tukena ryhmissä on kuva: Lasten ja nuorten monialaiset palvelut

Ajankohtaista tiedotettavaa:

Käyttäytymisellään reagoivat lapset ja nuoret -teemaryhmän ja avin webinaari

26.9.2022 klo 14-16 . Kohderyhmä opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjien, koulujen ja opiskeluhuollon sekä varhaiskasvatuksen johto ja suunnittelijat.

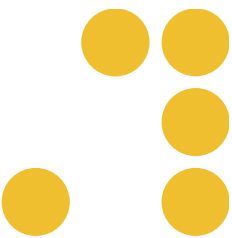
Ilmoittautuminen: <https://avi.fi/tapahtuma/-/c/1049218>. (päättyy 23.9.2022 klo 11.)

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus –teemaryhmän ja avin webinaareille jatkoa; aiheena perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaihe

<https://avi.fi/tapahtuma/-/c/1054406>

- 19.9. klo 13:15-16 Vaativa tuki toiminta-alueittaisen opetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa
- 29.9. klo 13:15-16 Mahdollisuudet perusopetuksen jälkeen

Sijoitetut lapset -teemaryhmä mukana järjestämässä alaseminaaria sijoitettujen lasten koulunkäynnistä Valtakunnallisilla lastensuojelupäivillä (4.-5.10.2022) 5.10.2022 iltapäivällä

VIP-verkoston tutkijakollegiumin webinaarit.

Alustavat teemat

1.11. klo 14-16. Käsitteitä ja teoriaa – inkluusio ja
vaativa tuki

7.11. klo 14-16. Yhteistyö ja vuorovaikutus

15.11. Klo 14-16. Autismikirjo ja neuropsykiatriset
häiriöt

Oikeus oppia –webinaari 10.11.

VIP-päätösseminaari/webinaari 7.12.
kaikille VIP-verkoston toimijoille

Seuraava TAYS-alueen VIPU-tapaaminen järjestetään etänä

9.11.2022

klo 12.15-15.15

Kiitos osallistumisestasi!

Tack för att du deltog!

Jaa yhteisössäsi, kunnassasi tai alueellasi kehitetty [käytänne](#)

Työniloa syksyyn!

